

Områderegulering – Vigrestad skole og idrettsområde – arkeologisk rapport

Gnr. 77, 79 & 80 Bnr. flere, Hå kommune
Rapport nr. 31, 2024

Generell informasjon

Navn på sak	Områderegulering, Vigrestad skole og idrettsområde		
Saksnummer	2024/39669	Registreringsår	2024
Saksbehandler	Astrid H. Bjørlo		
Tiltakshaver	Hå kommune		
Entreprenør	Nordbø Maskin AS		
Feltarbeid utført	11.10 - 24.10.	Ved	Niall O. Armstrong og Lars S. Sørensen
Etterarbeid utført	25.10 - 25.11.	Ved	Lars Søgaaard Sørensen

Kommune:	Hå	Gårdsnavn	Vigrestad	Gnr.	77	Bnr.	46, 66, 105, 361 m.fl.
			Hogstad		79		9
			Nord-Hadland		80		4, 5, 9

Befart av Arkeologisk museum / UiS	Dato:		Ved:	
------------------------------------	-------	--	------	--

Faglige konklusjoner:

Ved registreringen ble det ikke påvist automatisk freda kulturminner innenfor planområdet.

Forord

Kulturavdelingen ved Rogaland fylkeskommune er førsteinstans og den regionale kulturminnemyndigheten. Fylkeskommunen har, med få unntak, det formelle forvaltningsansvaret for alle kulturminner. I tillegg har fylkeskommunen ansvaret for å gjennomføre arkeologiske registreringer av automatisk freda kulturminner.

Etter å ha mottatt en plan gjør fylkeskommunen en faglig vurdering om planen kan komme i konflikt med kjente og ukjente automatisk freda kulturminner. I områder der det er potensial for konflikt, kan det bli nødvendig med en arkeologisk registrering. Med automatisk freda kulturminner menes alle kjente og ukjente kulturminner som dateres til før 1537, samiske kulturminner eldre enn 1917 og stående byggverk eldre enn 1649. Arkeologiske registreringer er hjemlet i Kulturminnelovens § 9, 1. ledd.

I denne rapporten er resultatene fra den arkeologiske registreringen presentert. Rapporten gir opplysninger om arbeidet som ble utført, hvilke typer kulturminner som ble funnet og utstrekningen av disse.

En god oversikt over mange av de vanligste kulturminnene i Norge finnes i boka «Kulturminner i Norge» av Harald Jacobsen og Jørn-R. Follum.

Innhold

1	Sammendrag	5
2	Innledning	5
2.1	Generelt om undersøkelsen	5
2.2	Annen praktisk informasjon	6
3	Metode	7
3.1	Overflatesøk	7
3.2	Sjaking	7
4	Dokumentasjon	8
4.1	Nummerering i felt og rapporten	8
4.2	Innmåling og fotografering	8
5	Planområdet/delområder	9
5.1	Område 1	10
5.2	Område 2	12
5.3	Område 3	14
5.4	Område 4	15
5.5	Område 5	17
6	Konklusjon	19

Figurliste

Figur 1: Oversiktskart over planområdet geografiske plassering.	6
Figur 2: Arbeidsbilde, maskinell sjakting i Område 1, sett mot NØ.	7
Figur 3: Oversiktskart over planområdet med områdeinndelingen.	9
Figur 4: Oversiktskart over Område 1 med plassering av sjakter.	10
Figur 5: Oversiktsfoto, sjakt 1.7, sett mot sør.	11
Figur 6: Oversiktskart over Område 2 med plassering av sjakter.	12
Figur 7: Oversiktsfoto, sjakt 2.4, sett mot NØ.	13
Figur 8: Oversiktsfoto, Område 3 sett mot Ø:	14
Figur 9: Oversiktskart over Område 4 med plassering av sjakter.	15
Figur 10: Oversiktsfoto, sjakt 4.1, med forstyrret undergrunn som resultat av nydyrking.	16
Figur 11: Oversiktskart over Område 5 med plassering av sjakter.	17
Figur 12: Oversiktsfoto, sjakt 5.2, sett mot nord.	18

Tabelliste

Tabell 1: Tabell som viser nummereringssystem brukt i felt og rapport.	8
---	---

Vedlegg

Sjaktliste

Fotoliste

Litteraturliste

1 Sammendrag

Ved registreringen av planområdet ble det gravd i alt 29 sjakter i 5 delområder. Et område ble undersøkt ved overflater registrering. Det ble ikke gjort funn av automatisk freda kulturminner ved undersøkelsene.

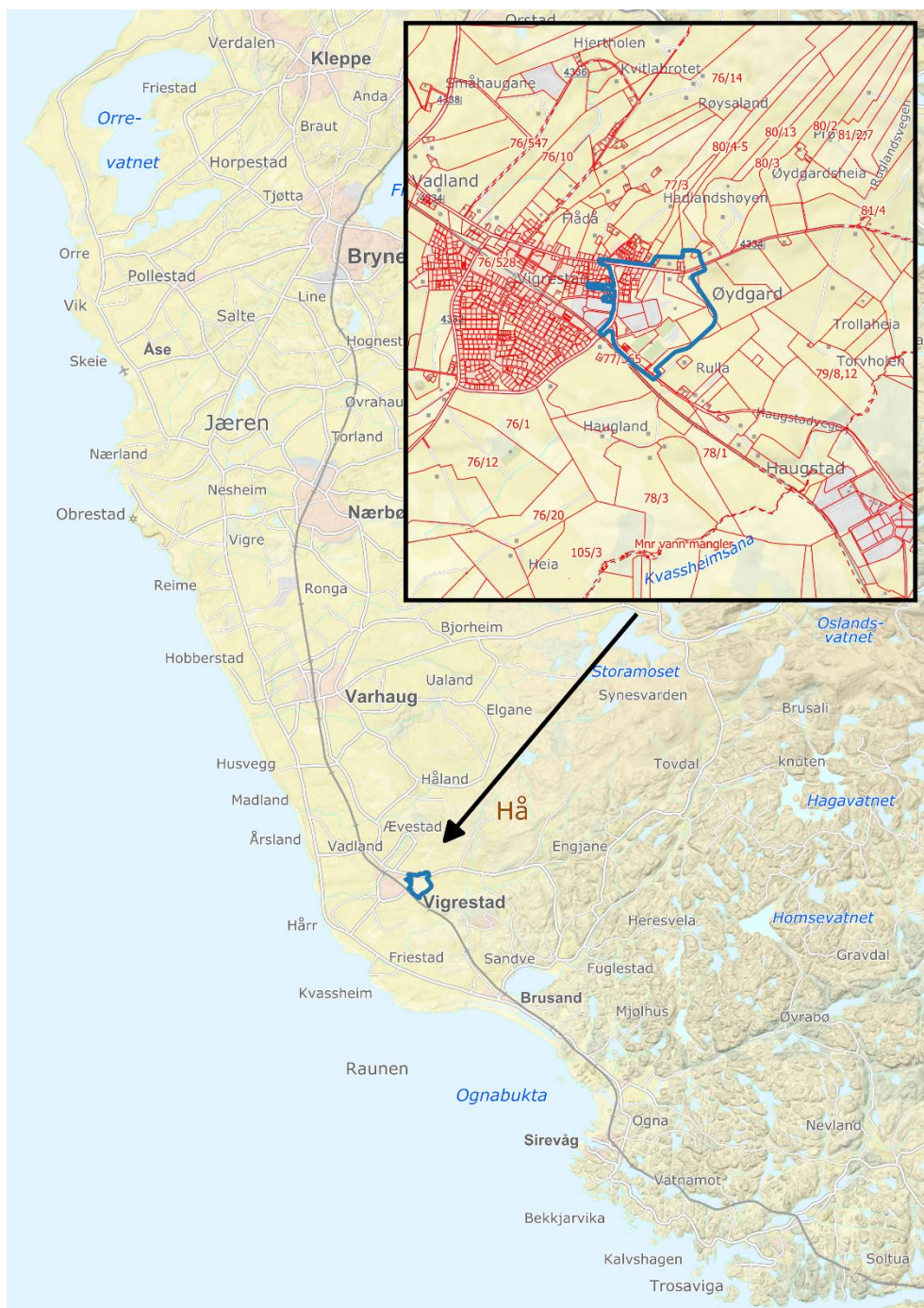
I forlengelse av registreringen ble det foretatt en kontrollregistrering av en gravhaug, Id 34068, fra jernalderen. Beskrivelse og geometri på dette automatisk fredete kulturminne ble oppdatert i den nasjonale database over kjente kulturminner, Askeladden.

2 Innledning

2.1 Generelt om undersøkelsen

Bakgrunnen for undersøkelsen var en ny områderegulering for Vigrestad Øst med tanke på utvidelse av skole, barnehage og idrettsanlegg i den østlige delen av tettstedet. Ved befaringer av området i april 2024, ble det vurdert at deler av planområdet hadde stort potensiale for ukjente, automatisk fredete kulturminner.

Innenfor planområdet er det tidligere registrert 3 automatisk fredete kulturminner. Alle disse tre er i dag fjernet i form av to gravhauger (Id 5052 og Id 5057) fra jernalderen samt et røysfelt (Id 61115) fra samme periode. I umiddelbar nærhet til planområdet er det i dag bevart tre gravhauger (Id 24229, Id 34068 og Id 53867), også fra jernalderen.

Figur 1: Oversiktskart over planområdet geografiske plassering.

2.2 Annen praktisk informasjon

Registreringen ble gjennomført uten uforutsette problemer. Undersøkelsene ble utført av arkeologene Niall O. Armstrong og Lars Søgaard Sørensen, Rogaland fylkeskommune. Ved registreringen ble det anvendt en 12 tonn gravemaskin fra Nordbø Maskin AS. Maskinfører var Marius Sande.

I forbindelse med gjennomføringen av registreringen ble det svart på spørsmål fra flere grunneiere og lokale interesserte.

3 Metode

3.1 Overflatesøk

Ved overflatesøk blir det gjort en systematisk gjennomgang av området for å finne freda kulturminner som er synlige på markoverflaten. Overflatesøk kan også være et ledd i planleggingen av registrering med sjakting og/eller prøvestikking. Eksempel på synlige kulturminner er røyser, gardfar, geiler, tufter, helleristninger, kullgroper, jernvinneanlegg, bygdeborger, hulveier og fangstanlegg.

3.2 Sjakting

Maskinell flateavdekking er en arkeologisk metode som benyttes for å påvise automatisk freda kulturminner under markoverflaten. Metoden går ut på at man fjerner den moderne matjorda med gravemaskin ned til steril undergrunn og/eller lag med spor etter forhistorisk aktivitet. Etter at maskinen har fjernet jordlagene blir området renset opp for hånd for å avklare om det finnes spor etter forhistorisk aktivitet. Slike spor, kalt strukturer, kan for eksempel være stolpehull, vegggrøfter, ildsteder, kokegroper, kulturlag og spor etter forhistorisk jordbruk som ardspor og dyrkningslag. Er det usikkerhet rundt tolkningen av strukturer blir et utvalg snittet for å avklare.

Figur 2: Arbeidsbilde, maskinell sjakting i Område 1, sett mot NØ.

Normalt vil sjaktene være ca. 3 meter brede og legges med ca. 12 meters mellomrom. Lengden på sjaktene vil variere. Likevel kan topografiske forhold, antatt potensial for funn og størrelsen på de områdene som skal undersøkes påvirke størrelsen på og avstanden mellom sjaktene. I tillegg vil det også være aktuelt å utvide sjakter der det blir gjort funn. Dette blir gjort for å få en bedre oversikt og for å prøve å avgrense funnene mer nøyaktig.

I enkelte tilfeller vil det være nødvendig å grave sjakter for hånd. I disse tilfellene vil lengde og bredde variere ut fra hva som er hensiktsmessig og nødvendig på det aktuelle området.

4 Dokumentasjon

4.1 Nummerering i felt og rapporten

Nummereringen av strukturerer, funn, prøver ol. følger et fast system. Under er en tabell som viser systemet.

Sjakter	Sjakt nr.	Forklaring
Maskinell	Sjakt 2.1	Sjakt områdenr. + sjaktnr.
Håndgravd	Sjakt 2.H1	Sjakt områdenr. + Hsjaktnr.

Prøvestikk	Prøvestikk nr.	Forklaring
Prøvestikk	NN 2.1	NN (initialer) områdenr. + prøvestikknr.

Foto	Foto nr.	Forklaring
AGOL/felt	NN 01	NN (initialer ark.) + løpende nr. (01-09, dertter 10, 11 osv)
Arkiv (rapport)	2024_1234 (1)	Saksnummer + (løpende nr.), for arkiv. Løpende nummer i rapporten.

Tabell 1: Tabell som viser nummereringssystem brukt i felt og rapport.

4.2 Innmåling og fotografering

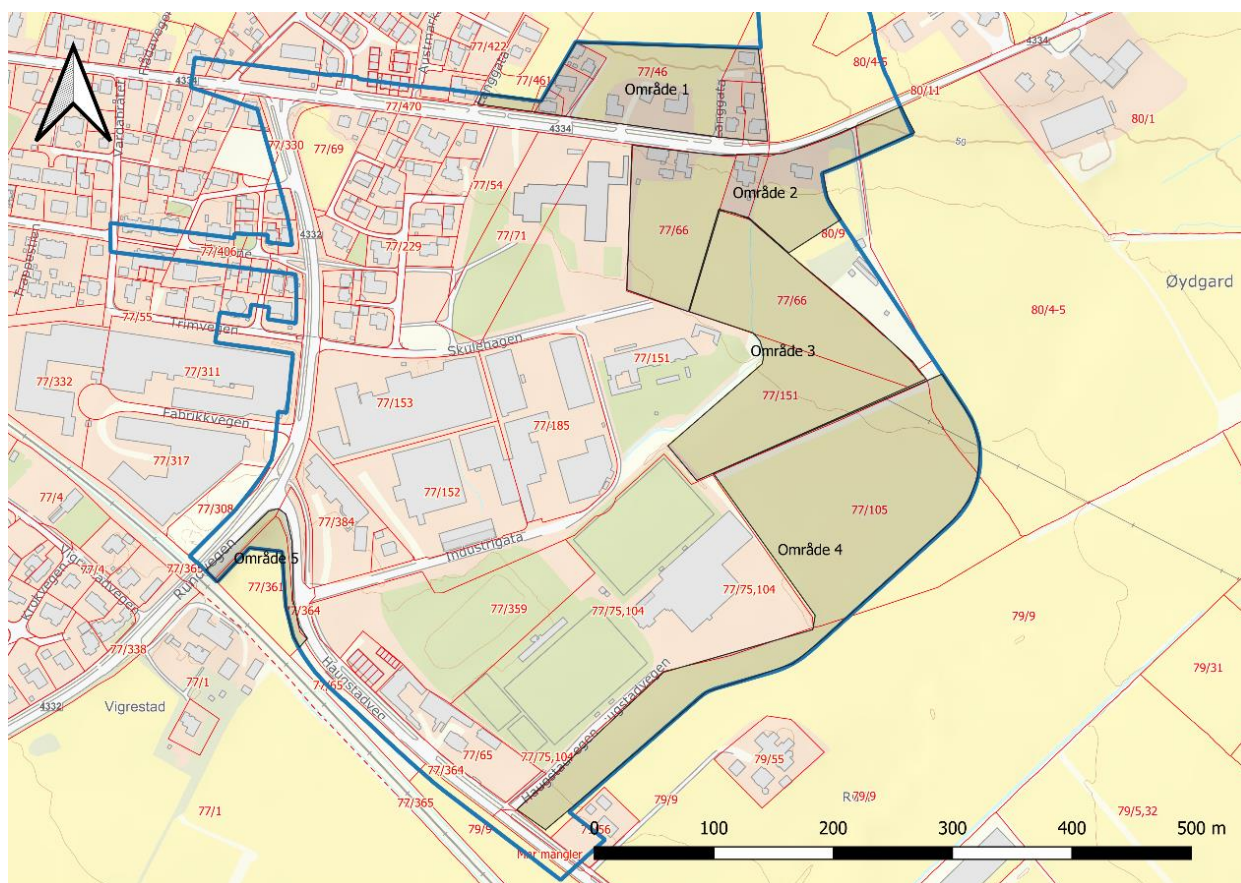
Innmålingsutstyret som brukes er en GPS CPOS RTK med en nøyaktighet på 2 cm.

Alle bilder som er tatt på undersøkelsen er arkivert hos Rogaland fylkeskommune. En full oversikt over bilder finnes i fotolisten i slutten av rapporten.

5 Planområdet/delområder

Planområdet besto av størsteparten av den østlige del av dagens Vigrestad og hadde et samlet areal på ca. 306 dekar. Av disse var bare ca. 87,5 dekar egnet til arkeologisk registrering.

For å gjøre organiseringen og gjennomføringen lettere, ble planområdet delt opp i 5 ulike områder, hvor der ble gjennomført arkeologiske registreringer. Ved registreringen ble det gravd i alt 29 sjakter, fordelt på i alt 4 delområder.

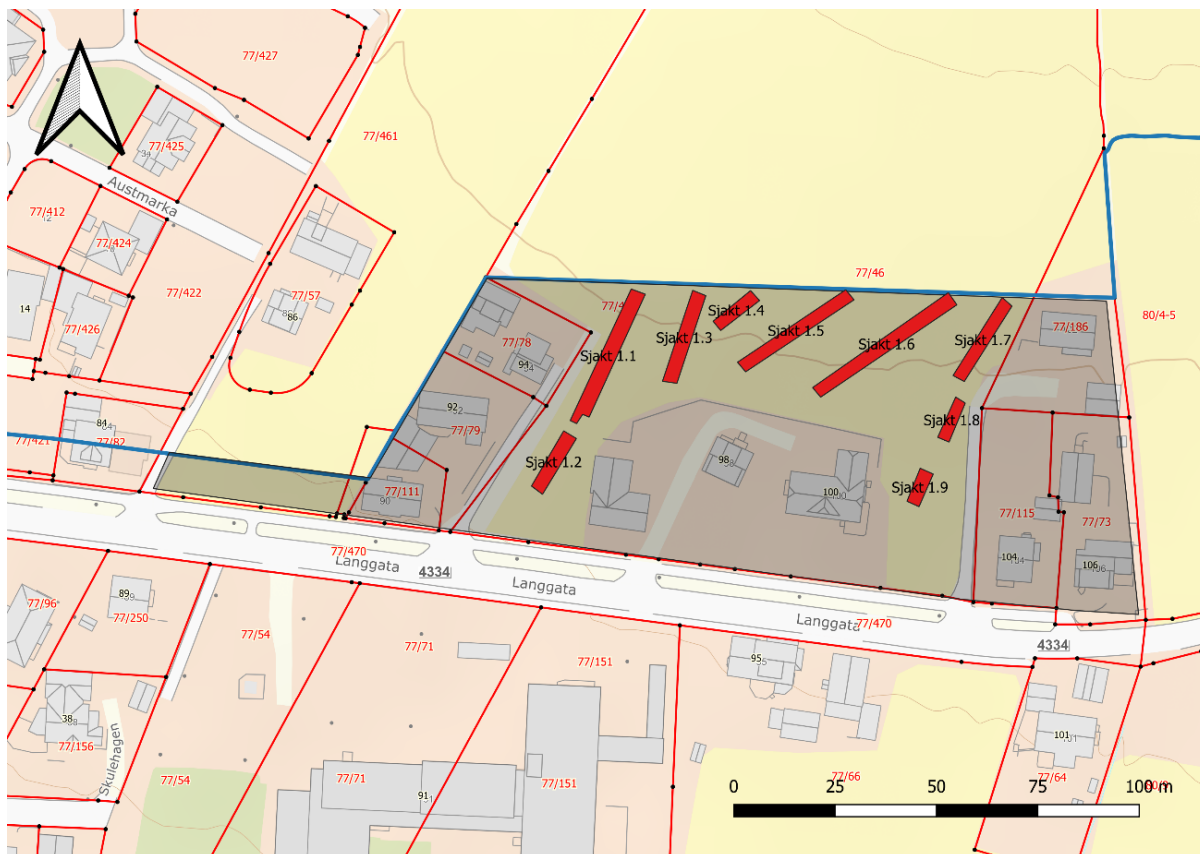

Figur 3: Oversiktskart over planområdet med områdeinndelingen.

Område 1, 2, 4 og 5 ble undersøkt ved maskinell sjakting, mens Område 3 ble undersøkt ved overflateregistrering.

5.1 Område 1

Området dekket arealet nord for Langgata og besto av gnr. 77, bnr. 46, 461 og 464, som i utgangspunktet var vurdert med potensiale for ukjente, automatisk fredete kulturminner. Området hadde et areal på ca. 12,5 dekar og besto av dyrket mark på en jevn sørvendt skråning.

Figur 4: Oversiktskart over Område 1 med plassering av sjakter.

Området ble undersøkt med i alt 9 sjakter (sjakt 1.1 – 1.9). Potensialet for ukjente, automatisk fredete kulturminner ble for den vestlige del av området revurdert til lavt i forbindelse med registreringen. Det ble derfor ikke foretatt registreringer i denne delen av området.

Figur 5: Oversiktsfoto, sjakt 1.7, sett mot sør.

Matjorden hadde en dybde på 25-35 cm i området og undergrunnen besto hodesaklig av homogen, mørkegul leiret sand iblandet grus og stein. Flere steder forekom det større stein i undergrunnen samt spor etter steinopptrekk.

Der ble ikke registrert automatisk fredete kulturminner innafor området.

5.2 Område 2

Området dekket et areal sør for Langgata og besto av hhv. gnr. 80 bnr. 9 samt den vestlige, del av gnr. 77 bnr. 66. Området hadde et areal på ca. 17 dekar og besto av dyrket mark på en sørvendt skråning.

Figur 6: Oversiktskart over Område 2 med plassering av sjakter.

Området ble undersøkt med i alt 13 sjakter (sjakt 2.1 – 2.13). Ved undersøkelsen ble potensialet for ukjente, automatisk fredete kulturminner vurdert som lav i den vestlige del av området. Det sørvestlige hjørne av området ble også vurdert med lavt potensiale ved registreringen av området.

Figur 7: Oversiktsfoto, sjakt 2.4, sett mot NØ.

Matjorden hadde en tykkelse på mellom 30-40 cm. Undergrunnen besto for det beste av homogen, mørkegul, leiret sand, men registreringen viste også mange spor etter moderne landbruksaktiviteter i form av blant annet plogsspor, steinopptrekk og veider i hele området.

Det ble ikke registrert ukjente, automatisk fredete kulturminner i området.

5.3 Område 3

Området utgjorde et udyrket areal på gnr. 77 bnr. 66 og 105, sør og vest for dagens barnehage. Området dekket et areal på ca. 22 dekar og besto utelukkende av beitemark i et lavt-liggende terreng. Området og ble undersøkt ved overflateregistrering.

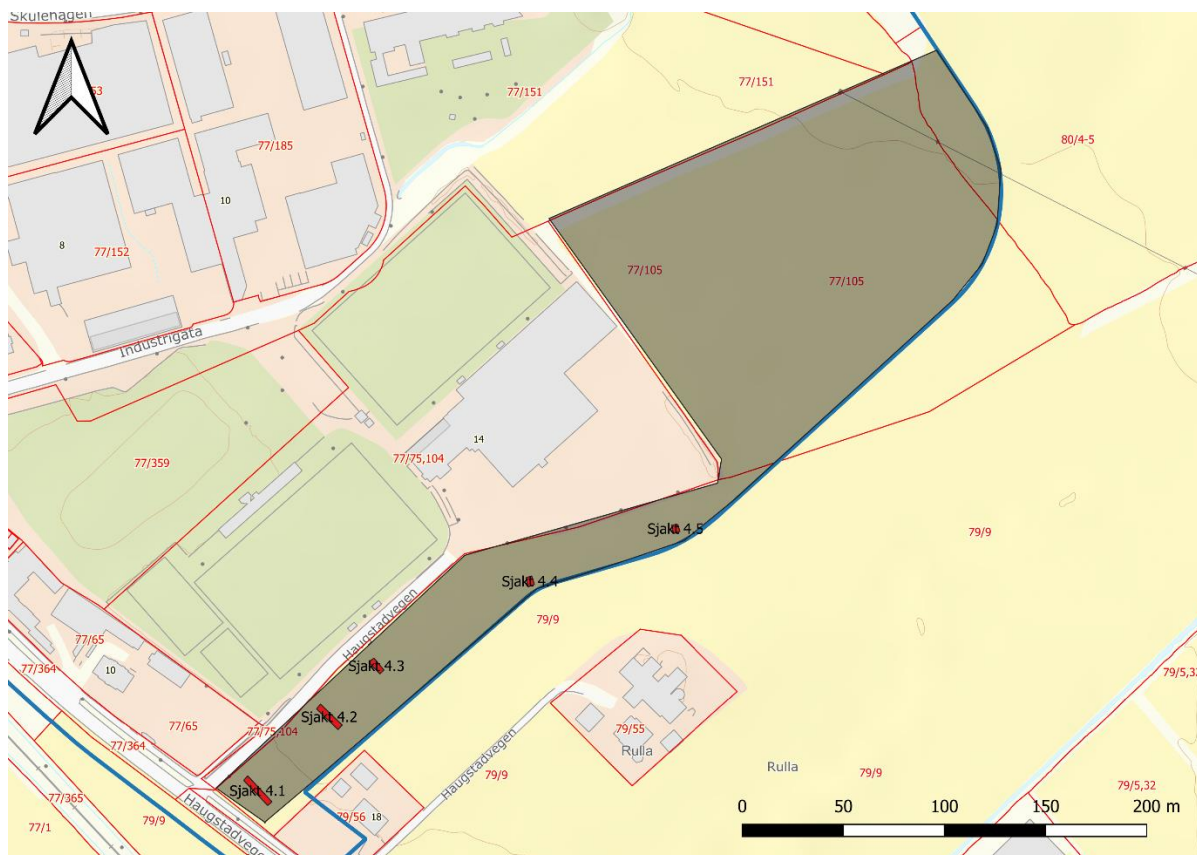

Figur 8: Oversiktsfoto, Område 3 sett mot Ø:

Før registreringen var den nordlige del svært forstyrret med flere moderne samlinger av ryddet stein fra beitemarken. Ved overflateregistreringen ble det ikke gjort funn av automatisk, fredete kulturminner innafor området.

5.4 Område 4

Området utgjorde den sørlige del av planområdet på gnr. 77, bnr. 105 og gnr. 79, bnr. 9. Området dekket et areal på ca. 34 dekar og besto utelukkende av dyrket mark. Det ble antatt at ca. 25 dekar i området besto av nydyrket åker og dermed var uegnet for arkeologisk registrering. De resterende 9 dekar besto av dyrket mark i flatt terreng.

Figur 9: Oversiktskart over Område 4 med plassering av sjakter.

Området ble undersøkt med 5 sjakter (sjakt 4.1 – 4.5). Disse viste alle at det resterende areal også var blitt nydyrket i moderne tid og derfor ikke hadde potensiale for ukjente automatisk fredete kulturminner.

Det ble ikke påvist automatisk fredete strukturer ved registreringen.

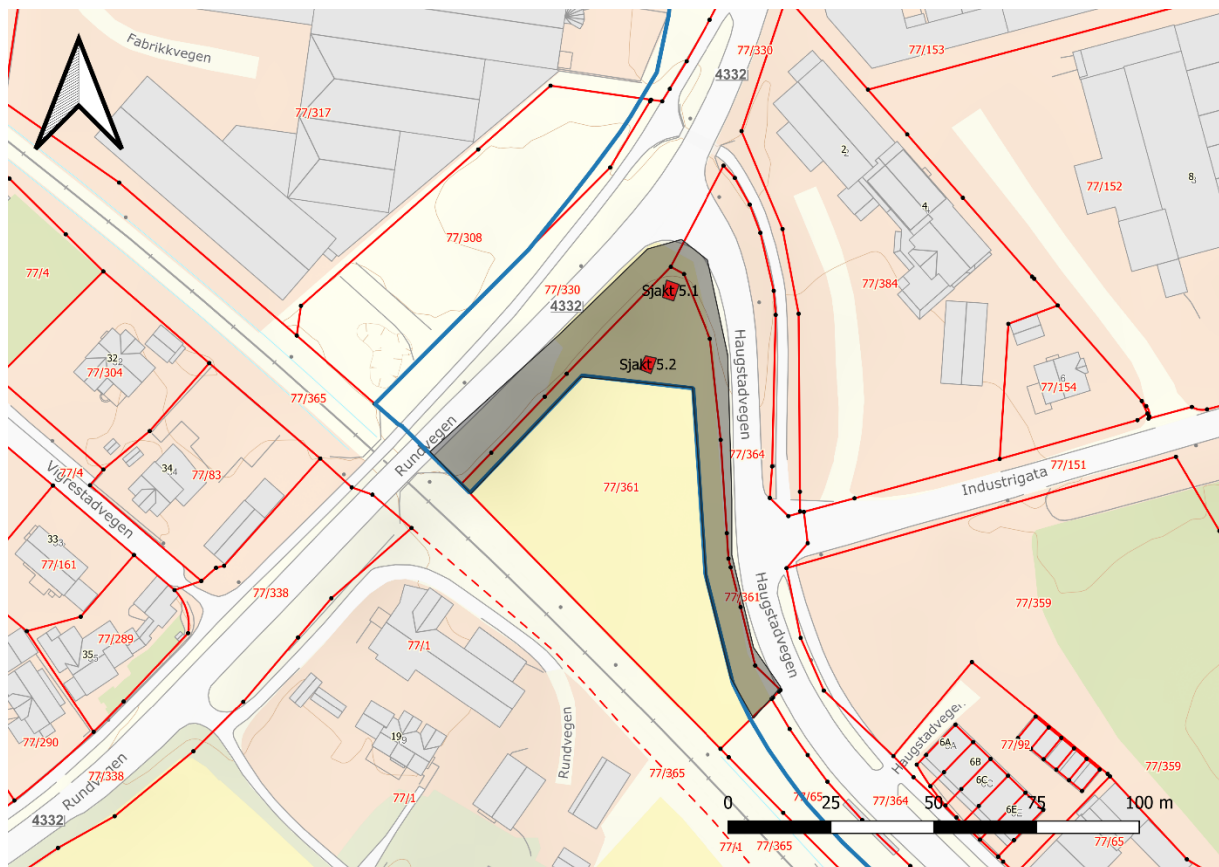

Figur 10: Oversiktsfoto, sjakt 4.1, med forstyrret undergrunn som resultat av nydyrking.

Matjorden hadde en ujevn tykkelse på mellom 20-40 cm. Undergrunnen var svært forstyrret i hele området av nedgravninger og nydyrking. Det ble antatt at den originale undergrunn besto av homogent, lys-gul sand med grus, som ble funnet enkelte steder.

5.5 Område 5

Området besto av et mindre areal klemmt inne mellom Rundvegen og Haugstadvegen på gnr. 77, bnr. 361, i den sørlige del av planområdet. Området dekket et areal på ca. 2 dekar og besto av beitemark i et svakt hellende terreng mot sørvest.

Figur 11: Oversiktskart over Område 5 med plassering av sjakter.

Området ble undersøkt ved maskinell sjaktning med i alt 2 sjakter (sjakt 5.1-5.2), plassert i den nordlige delen av området. Øvrige deler av området var ikke egnet til registrering.

Figur 12: Oversiktsfoto, sjakt 5.2, sett mot nord.

Matjorden hadde en tykkelse på ca. 30 cm i området. Undergrunnen besto av lysgul, leiret sand med store mengder grus. Det ble observert plogspor i undergrunnen, som indikerte en hard oppdyrking av området og dermed lavt potensiale for ukjente kulturminner.

Det ble ikke påvist automatisk fredete kulturminner i området.

6 Konklusjon

Ved registreringen ble det ikke påvist ukjente, automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet.

Undersøkelsesplikten i henhold til Kulturminneloven § 9 er dermed oppfylt.

Sjaktliste

Navn	Dybde (cm)	Beskrivelse	Bredde (m)	Lengde (m)	Orientering	Dato	Signatur
Sjakt 2.10	50	Forstyrrede masser, med blant annet 0.7 m bred grøft gjennom midten. Et lite parti i midten med lys rød gul grusig sand. 11m lang, 3m bred i N, 1.5 m bred i S	3	17	NV-SØ	17.10.	NOA
Sjakt 2.9	30	Traff vann på 30 cm dybde. Pipelett opp. Blokkerte med steiner. Avsluttet sjakt av frykt for kontinuerlig overflomming.	3	10	NV-SØ	17.10.	NOA
Sjakt 2.8	0.5	Forstyrrede masser fra 0.3 m og ned.	3	11	NV-SØ	17.10.	NOA
Sjakt 2.6	30	Lys rødbrun sandig grus. Med dype plogspor i sørligste del. 12m lang.	3	35	NV-SØ	17.10.	NOA
Sjakt 2.7	30	Lys rødbrun sandig grus. Noe leirig mot S.	3	77	NV-SØ	17.10.	NOA
Sjakt 2.5	30	Lys til medium rødbrun sandig grus. Lys rød gul sandig grus lengst mot S	3	107	NØ-SV	17.10.	NOA
Sjakt 2.4	30	Lys til medium rødbrun sandig grus	3	107	NØ-SV	17.10.	NOA
Sjakt 2.3	30	Lys rødbrun grusig sand	3	32	NØ-SV	17.10.	NOA
Sjakt 2.2	30	Lys rødbrun grusig sand	3	56	NØ-SV	17.10.	NOA
Sjakt 2.1	35	Lys brun sandig grus.	3	26	NØ-SV	17.10.	NOA
Sjakt 1.1	35	Undergrunn bestående av homogen mørkegul leiret sand. En del	3	79	NØ-SV	21.10.	LSS

		steinopptrekk i sjakten.					
Sjakt 1.2	35-40	Undergrunn bestående av homogen mørkegul leiret sand, med flere moderne forstyrrelser i flaten.	3	39	NØ-SV	21.10.	LSS
Sjakt 1.3	35	Undergrunn bestående av homogen mørkegul leiret sand med enkelte steinopptrekk i flaten.	3	54	NØ-SV	21.10.	LSS
Sjakt 1.4	30	Undergrunn bestående av homogen mørkegul leiret sand iblandet grus.	3	30	NØ-SV	21.10.	LSS
Sjakt 1.5	30-35	Undergrunn bestående av homogen mørkegul leiret sand iblandet grus og stein. Enkelte steinopptrekk i flaten.	3	71	NØ-SV	21.10.	LSS
Sjakt 1.6	30-35	Undergrunn bestående av homogen mørkegul leiret sand iblandet grus og stein. Flere større stein i flaten og enkelte steinopptrekk.	3	88	NØ-SV	21.10.	LSS
Sjakt 1.7	35-40	Undergrunn bestående av homogen mørkegul leiret sand iblandet grus og stein. Flere moderne forstyrrelser i flaten, drenering og steinopptrekk.	3	51	NØ-SV	21.10.	LSS

Sjakt 1.8	30-35	Undergrunn bestående av homogen mørkegul leiret sand. Sterkt forstyrret flate med flere større steinopptrekk.	3	27	NØ-SV	21.10.	LSS
Sjakt 1.9	30	Undergrunn bestående av homogen mørkegul leiret sand. Enkelte moderne forstyrrelser i flaten.	3	24	NØ-SV	21.10.	LSS
Sjakt 2.11	30	Mest rødbrun sandig grus, med spredt mindre stein. Mer grusig sand lengst N.	3	50	N-S	22.10.	NOA
Sjakt 2.12	35-40	Vekslende mellom brun grus og rødbrun grusig sand. Mye større steiner like under overflaten, til dels som en rygg. Mulige forstyrrelser. Dypdykk gravet ut 12 m fra N ende, som viste at vi var på undergrunnen	3	63	N-S	22.10.	NOA
Sjakt 2.13	35-40	Vekslende fra rødbrun grusig sand lengst N til meget blandede og leirige sandmasser lengst S	3	47	N-S	22.10.	NOA
Sjakt 4.5	60	Nydyrking, med blandede masser.	3	14	NV-SØ	23.10.	NOA
Sjakt 4.4	40	Ned pålydende beige påført sand.	3	16	NV-SØ	23.10.	NOA
Sjakt 4.3	30	Ned på lys beige påført sand	3	22	NV-SØ	23.10.	NOA

Sjakt 4.2	30-50	Blandede påførte masser.	3	36	NV-SØ	23.10.	NOA
Sjakt 4.1	30-50	Gravd ned til 30 cm i SV, og til 50 cm i NØ. Blandede grussmasser, og ned til lys beige sand i NØ	3	41	NV-SØ	23.10.	NOA
Sjakt 5.1	50	Lys beige grusig sand: påførte masser.	3	15	NØ-SV	24.10.	NOA
Sjakt 5.2	60	Lys beige sandig grus, forstyrrede masser	3	13	NØ-SV	24.10.	NOA

Fotoliste

Foto-nr	AGOL	Motiv	Retning	Dato	Signatur
	JGA 01	Oversiktsfoto, planområde.	Ø	11.10.	JGA
	JGA 02	Oversiktsfoto, planområde.	Ø	11.10.	JGA
2024_39669 -1	LSS 01	Oversiktsfoto, område 2, før registrering.	S	16.10.	LSS
2024_39669 -2	LSS 02	Oversiktsfoto, område 3, før registrering.	Ø	16.10.	LSS
2024_39669 -3	LSS 03	Oversiktsfoto, sjakt 1.2	N	21.10.	LSS
2024_39669 -4	LSS 04	Oversiktsfoto, sjakt 1.3	S	21.10.	LSS
2024_39669 -5	LSS 05	Oversiktsfoto, sjakt 1.5	SV	21.10.	LSS
2024_39669 -6	LSS 06	Arbeidsbilde, sjakting, Område 1	NØ	21.10.	LSS
2024_39669 -7	LSS 07	Oversiktsfoto, sjakt 1.7.	S	21.10.	LSS
2024_39669 -8	LSS 08	Oversiktsfoto, sjakt 1.9.	NØ	21.10.	LSS
2024_39669 -9	LSS 09	Oversiktsfoto, gravhaug	N	23.10.	LSS
2024_39669 -10	LSS 10	Oversiktsfoto, område 3	Ø	24.10.	LSS
2024_39669 -11	LSS 11	Oversiktsfoto, område 3	V	24.10.	LSS
2024_39669 -12	LSS 12	Oversiktsfoto, område 3	NV	24.10.	LSS
2024_39669 -13	NA 01	Sjakt 2.10	NØ	17.10.	NOA
2024_39669 -14	NA 02	Sjakt 2.6	NØ	17.10.	NOA
2024_39669 -15	NA 03	Oversiktsfoto, område 2, etter registrering.	NØ	17.10.	NOA
2024_39669 -16	NA 04	Sjakt 2.4	NØ	17.10.	NOA
2024_39669 -17	NA 05	Sjakt 2.2	NØ	17.10.	NOA
2024_39669 -18	NA 06	Oversiktsfoto, område 2.	Ø	21.10.	NOA
2024_39669 -19	NA 07	Oversiktsfoto, område 2.	S	21.10.	NOA
2024_39669 -20	NA 08	Oversiktsfoto, område 2.	Ø	22.10.	NOA
2024_39669 -21	NA 09	Sjakt 2.13	N	22.10.	NOA
2024_39669 -22	NA 09	Sjakt 4.5.	NV	23.10.	NOA
2024_39669 -23	NA 10	Sjakt 4.1.	NV	23.10.	NOA
2024_39669 -24	NA 11	Sjakt 5.2.	NNØ	24.10.	NOA

Litteraturliste

Jacobsen, H & Follum, J-R. 2008. *Kulturminner I Norge. Spor etter mennesker gjennom 10 000 år*. Tun Forlag.

Rogaland fylkeskommune

Postboks 130 sentrum
4001 Stavanger

Besøksadresse

Arkitekt Eckhoffs gate 1
4010 Stavanger

Telefon

51 51 66 00

E-post

firmapost@rogfk.no

www.rogfk.no

Rogaland
fylkeskommune

Lydbølger fra mangfoldige Rogaland – vårt vitale fylke.
Disse grafiske bølgene gjengir lyden av Månafossen, Gjesdal.